

Justitiedepartementet
Enheten för domstols- och åklagarfrågor
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.da@regeringskansliet.se

Diarienummer: KS 2024-2531

Yttrande

Effektivare verktyg för att bekämpa brott av unga lagöverträdare (SOU 2024:93), Ju2024/02655

Svenska kyrkan har granskat betänkandet både utifrån en kristen människosyn som harmoniserar med mänskliga rättigheter och barnets rättigheter och utifrån ett etiskt perspektiv. Svenska kyrkan lämnar synpunkter på för trossamfundet relevanta delar av betänkandet.

Svenska kyrkans synpunkter i sammanfattning

- Svenska kyrkan ser allvarliga utmaningar i användningen av hemliga tvångsmedel mot barn och önskar tydligare redovisning av hur information ska hanteras, delas och förvaras.
- Svenska kyrkan avstyrker förslaget att utöka häktetiden från 3 till 5 månader gällande barn mellan 15–17 år.
- Svenska kyrkan vill se en utförlig konsekvensanalys av de författningsförslag som föreslås med särskilt fokus på barnets rättigheter.

Utveckling av Svenska kyrkans synpunkter

Svenska kyrkan ser allvarliga utmaningar i användningen av hemliga tvångsmedel mot barn och önskar tydligare redovisning av hur information ska hanteras, delas och förvaras.

Detta mot bakgrund av att Svenska kyrkan har verksamheter som bygger på förtroende och anonymitet. Det handlar i första hand om sjuvårdssituationer men också om deltagande i församlingsverksamhet, gudstjänst och andaktsliv.

Varje rättighetsinskränkande åtgärd bör kunna motiveras med att åtgärden är effektiv i förhållande till det syfte som den avser att uppnå. Inskränkande åtgärder bör också stå i proportion till allvaret i brottet som utreds. Svenska kyrkan kan inte ifrågasätta de polisiära bedömningar som utredningen hänvisar till och nödvändigheten i att ta ytterligare steg i nyttjandet av hemliga tvångsmedel, men vill däremot framföra att användandet av hemliga tvångsmedel bör ske med mycket stor försiktighet. I avsnitt 13.2 föreslås att hemliga tvångsmedel ska kunna användas då barnet inte uppnått straffbar ålder under särskilda omständigheter. Svenska kyrkan värnar religionsfriheten och vill betona att

överskottsinformation om till exempel enskilda individers religiösa preferenser måste hanteras på ett ansvarfullt och ändamålsenligt sätt.

Svenska kyrkan hade önskat att utredningen på ett tydligare vis behandlat sådant som rör det stöd som ges till barn och unga genom telefon-, chatt- och e-postjourer inom civilsamhället och som omfattas av tystnadsplikt och anonymitet. Svenska kyrkan bedriver till exempel själavård via mobil, epost och chatt genom *Jourhavande präst*, en del av Svenska kyrkans själavård och som erbjuder anonyma samtal för personer som behöver prata om bekymmer, sorg, ensamhet, självmordstankar och ångest. I den verksamheten liksom i övrig själavård råder absolut tystnadsplikt. Det är direkt avgörande för förtroendet och tilliten såväl som individens trygghet att denna typ av samtal inte avlyssnas eller avläses. Något vi påpekat även i tidigare lagstiftningsärenden (se till exempel Svenska kyrkans yttrande över betänkandet SOU 2022:52).

Svenska kyrkan avstyrker förslaget att utöka häktetestiden gällande barn mellan 15–17 år. Redan idag överskrids häktetiderna och det finns risk att föreslagen regeländring innebär orimligt långa häktestider för barn.

Frihetsberövandet (särskilt under häktetestiden) innebär en påfrestning både psykiskt och fysiskt för den frihetsberövade. Det finns också ett flertal studier som tydligt visar på de negativa effekterna av isolering, särskilt känsliga är de unga. I forskningsrapporten *Kartläggning av häktade barn och ungdomar i Sverige 2019–2020* (Kriminalvården 2022) framgår att restriktioner och den isolering som följer kan vara skadliga för den psykiska och fysiska hälsan och att barn och ungdomar är extra sårbara, vilket också stämmer överens med Svenska kyrkans erfarenhet av andlig vård i kriminalvården.

Isolering av häktade barn och ungdomar i Sverige har under lång tid kritiserats av såväl nationella som internationella aktörer såsom oförenlig med mänskliga rättigheter. Kriminalvården ansvarar för hanteringen av häktade och har i uppdrag att minska de skadeverkningar som en häktning för barn och ungdomar kan innebära. Enligt artikel 41 i barnkonventionen, och som den har tolkats av FN:s barnrättskommitté, ska inte konventionsstaterna vidta åtgärder som leder till en försämring av barnets rättigheter utifrån hur de ligger till idag. Svenska kyrkan vill här särskilt betona att även barn som misstänks för brott eller dömts för brott enligt FN:s barnrättskommitté har kvar alla de rättigheter som i övrigt finns i FN:s barnkonvention, till exempel rätten till utbildning, rätten till fritid och rekreation, rätten till hälsa, rätt till skydd mot övergrepp. Långa häktningstider försämrar dessvärre för barnets möjlighet att få dessa rättigheter tillgodosedda.

Att, som utredningen föreslår (avsnitt 8), förlänga denna tid för 15–17 åringar från tre till fem månader innebär ökade risker för den häktades hälsa. Svenska kyrkan avstyrker förslaget och önskar även att utredningen föreslagit ett utökat stöd, till exempel i form av mänsklig kontakt och stöd i att få sina rättigheter tillgodosedda, under häktetestiden för barn och unga. Svenska kyrkan är med det sagt positiva till att utredningen håller fast vid att synnerliga skäl bör kvarstå vid häktning av barn 15–17 år.

Svenska kyrkan vill se en utförlig konsekvensanalys av de författningsförslag som föreslås med särskilt fokus på barnets rättigheter.

Svenska kyrkan ser allvarligt på den utveckling som inneburit att fler barn begår allt grövre brott. Svenska kyrkan ser därför behovet av fler verktyg för rättsväsendet att förebygga och klara upp den här typen av brottslighet och minska risken för att barn och unga utnyttjas av kriminella. Flera av de

processer som initierats de senaste åren, där denna utredning utgör en del vid sidan av exempelvis SOU 2023:44 och SOU 2025:11, har också detta fokus. Svenska kyrkan delar dock den oro som FN:s kommitté för barnets rättigheter gav uttryck för i sina senaste rekommendationer till Sverige. En oro som handlade om att de steg som nu tas för att till exempel sänka straffmyndighetsåldern och att införa strängare straff för barn och unga kommer med allvarliga risker. Svenska kyrkan ser att flera av dessa förslag i förlängningen kan komma att kränka barns rättigheter på oönskade sätt, i synnerhet rätten till integritet, privatliv och rörelsefrihet (art 16 i barnkonventionen).

Svenska kyrkan vill därför, i relation till den översyn som görs av svensk kriminalpolitik i bred bemärkelse, inklusive denna utredning, framhålla vikten av att åtgärderna så långt det är möjligt är evidensbaserade och att regeringen också utreder konsekvenserna av de reformer som redan gjorts för att bättre kunna säkerställa att ytterligare utvidgning av exempelvis användningen av hemliga tvångsmedel är motiverad utifrån till exempel proportionalitets- och behovsprinciperna.

Svenska kyrkan ställer sig också frågande till varför inte en internationell utblick gjorts i utredningen, där lagstiftning såväl som utfall av lagstiftning i andra jämförbara europeiska länder torde vara av stort intresse.

Svenska kyrkan vill slutligen betona behovet av satsningar också på det socialt förebyggande arbetet i Sverige. Inte minst blir satsningar på civilsamhället viktiga, där föreningar, kyrkor och samfund på olika sätt spelar en viktig roll för att stödja barn och unga i deras utveckling, såväl som för att skapa förutsättningar för närvarande vuxna och trygga rum i lokalsamhället.

Uppsala 19 mars 2025

På kyrkostyrelsens vägnar,

Martin Modéus
Ärkebiskop, ordförande

Karin Sarja
Avdelningschef